

УДК 355.425.4:94(477) «1943/1944»

doi: 10.15421/171789

Партизанський рух у Південній Україні у 1943–1944 рр.

М.А. Слободянюк

*Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту
ім. академіка В. Лазаряна, Дніпро, Україна*

Стаття присвячена завершальному етапу (1943–1944 рр.) розвитку радянського партизанського руху в Південній Україні. Цей регіон відрізняється відсутністю великих лісових масивів та наявністю великих промислових центрів. З огляду на це, пріоритетними там стали підпільні форми боротьби. Тим не менше, партизанські методи спротиву окупантам також доволі активно використовувалися. На основі аналізу широкого кола архівних документів центральних і обласних архівосховищ встановлено, що за своїми характеристиками завершальний етап розвитку партизанського руху суттєво відрізнявся від етапу початкового (1941–1942 рр.). Його особливостями стали відмінний механізм виникнення партизанських формувань, видозмінена тактика боротьби з окупантами. Зокрема, у 1943–1944 рр. партизанські загони формувалися внаслідок організаторської діяльності десантних груп, закинутих з «Великої землі», або підпільниками. З'ясовано, що активну діяльність вони розгортали при наближенні лінії фронту: нападали на окупаційні підрозділи та установи, здійснювали диверсійні акти, вели розвідку в інтересах Червоної армії. Видатною сторінкою руху Опору на півдні України стало Павлоградське повстання 1943 року. Загалом партизанський рух у Південній Україні зробив помітний внесок у вигнання нацистських окупантів з української землі.

Ключові слова: партизанський рух; підпілля; історіографія; Південна Україна; окупація; ефективність

Partisan movement in southern Ukraine in 1943–1944

M.A. Slobodyanyuk

Dnipropetrovsk National University of Railway Transport Named after Academician V. Lazaryan, Dnipro, Ukraine

The events of the Revolution of Dignity and war in Donbass formed the experience of the armed and sociopolitical confrontation of the Second World War period, especially in the steppe and industrial south of Ukraine. Partisan struggle in this region had its own specifics, which requires its comprehension and generalization. The article is devoted to the final stage (1943–1944) of the development of the Soviet partisan movement in Southern Ukraine. This region is characterized by the absence of large forest areas and the presence of large industrial centers. Considering this, underground forms of struggle became the priority ones. Nevertheless, partisan methods of resistance to the invaders were also used actively. Based on the analysis of a wide range of archival documents of the central and regional archives, it has been established that the final stage of development of the partisan movement in its characteristics differed significantly from the initial stage (1941–1942). Its features were: the excellent emergence of partisan formations and a modified tactic of fighting against the invaders. In particular this happened in years 1943–1944. Partisan detachments were formed as a result of the organizational activities of the landing groups, abandoned from «Big Land» or underground. It has been found out during the investigation that they were active in the approaching front line: they attacked the occupation troops and institutions, carried out diversionary acts, conducted reconnaissance in the interests of the Red Army. An outstanding page of the Resistance movement in the south of Ukraine was Pavlograd uprising of 1943. In addition, the quality of the source base has been described in the article. It has been established that the documents of the Soviet archives contain a considerable part of falsifications and exaggerations. Therefore, researchers are being recommended to use the quantitative indicators of Soviet documents very critically and only as approximate, which reflect certain phenomena and general trends, and which are not absolutely reliable facts. In general, the partisan movement in South Ukraine made a significant contribution to the expulsion of the Nazi occupiers from the Ukrainian land. It raised the morale of the local population, disarmed the invaders, distracted the significant military units of the enemy.

Keywords: partisan movement; underground; historiography; Southern Ukraine; occupation; efficiency

Цитування даної статті: Слободянюк М.А. Партизанський рух у Південній Україні в 1943–1944 рр. / М.А. Слободянюк // Науково-теоретичний альманах «Грані». – 2017. – Т. 20. – № 6(146). – С. 81–86.

Citation of this article: Slobodyanyuk, M.A., 2017. Partyzans'kyi rukh v Pivdenniy Ukraini u 1943–1944 rr. [Partisan movement in southern Ukraine in 1943–1944]. Scientific and theoretical almanac «Grani» 20; 6(146), 81–86. doi: 10.15421/171789 (in Ukrainian).

Peer-reviewed; approved and placed: 19.05.2017

Партизанское движение в Южной Украине в 1943-1944 гг.

М.А. Слободянюк

*Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта им. академика В. Лазаряна,
Днепр, Украина*

Статья посвящена завершающему этапу (1943–1944 гг.) Развития советского партизанского движения в Южной Украине. Этот регион отличается отсутствием крупных лесных массивов и наличием крупных промышленных центров. Учитывая это, приоритетными там стали подпольные формы борьбы. Тем не менее, партизанские методы сопротивления оккупантам также довольно активно использовались. На основе анализа широкого круга архивных документов центральных и областных архивохранилищ установлено, что по своим характеристикам завершающий этап развития партизанского движения существенно отличался от этапа начального (1941–1942 гг.). Его особенностями стали отличный механизм возникновения партизанских формирований, видоизмененная тактика борьбы с оккупантами. В частности, в 1943–1944 гг. партизанские отряды формировались в результате организаторской деятельности десантных групп, заброшенных с «Большой земли», или подпольщиками. Выяснено, что активную деятельность они разворачивали при приближении линии фронта: нападали на оккупационные войска и учреждения, осуществляли диверсионные акты, вели разведку в интересах Красной армии. Выдающейся страницей движения Сопротивления на юге Украины стало Павлоградское восстание 1943 года. В общем, партизанское движение в Южной Украине внес заметный вклад в изгнание нацистских оккупантов с украинской земли.

Ключевые слова: партизанское движение; подполье; историография; Южная Украина; оккупация; эффективность

Постановка проблеми. Події Революції гідності та війни на Донбасі роблять актуальним досвід збройного і соціально-політичного протистояння періоду Другої світової війни, особливо на території степового Півдня України. Партизанська боротьба в цьому регіоні мала свою специфіку, яка потребує свого осмислення та узагальнення.

Аналіз досліджень і публікацій. Радянська історіографія значну увагу приділяла вивченню діяльності партизанів у Південній Україні. Одним з чільних дослідників антифашистської боротьби на Півдні України вважався В. Нем'ятий [7; 8]. У своїй дисертації він спробував на прикладі Херсонської і Миколаївської областей показати найбільш характерні риси в організації та діяльності радянського руху Опору на півдні України, наголосив на відсутності умов для ведення в регіоні ефективної партизанської війни, визначив головну спрямованість боротьби в регіоні: зрив економічних планів окупантів.

У статті Ю. Зінченка розповідається про участь партизанських загонів у визволенні Одеси, про допомогу партизанів регулярним військам при форсуванні Південного Бугу, про Баштанський загін під проводом І. Калиниченка, який брав активну участь в оточенні частин вермахту, що відступали через р. Інгул [5]. У статті М. Мальцева йшлося про рух Опору на території Південної Бессарабії [6].

Від моменту розпаду СРСР почалася сучасна епоха в дослідженні проблеми, яка відкрила нові можливості для наукового аналізу фальсифікованих, малодосліджених і зовсім недосліджених питань історії партизанського руху. При цьому увага дослідників спрямовується здебільшого на нетрадиційні для радянської історіографії питання.

Хід антифашистської боротьби на Дніпропетровщині досліджували М. Слободянюк та І. Шахрайчук [9; 19]. У Миколаєві вийшла праця М. Шитюка про підпільно-партизанський рух на Миколаївщині [20]. Періодизацію руху Опору на Запоріжжі запропонував О. Штейнле [21]. Разом з тим, в працях істориків недостатньо досліджена партизанська боротьба в

степових районах Півдня України та її особливості.

Мета дослідження – узагальнено висвітлити історію партизанського руху на території Південної України на завершальній стадії боротьби (1943–1944 рр.).

Виклад основного матеріалу. На початок 1943 р. в антифашистській боротьбі на території Півдня України стався вирішальний злам. Проявами такого зламу був перехід все більшої частини цивільного населення від пасивної ворожості до активної боротьби проти окупантів, зміцнення й активізація радянського підпілля, його підготовка і перехід до збройних методів боротьби при наблизненні радянських військ, відновлення партизанських методів боротьби, взаємодія партизанів і підпільників з Червоною Армією.

Особливого розмаху рух Опору набув на Кіровоградщині. За перше півріччя 1943 р. підпільні партійні організації області створили 15 партизанських загонів і 29 підпільно-диверсійних груп. Вони систематично зривали роботу вузлової станції Знамянка. В результаті бурхливого зростання загонів у Чорному, Чутянському і Нерубаївському лісах створилася велика партизанська зона [10, с. 254, 233]. Села в цьому районі знаходилися під повним контролем партизанів, які прихилили на свій бік 12 старост сільуправ, керівників громгоспів, а також завербували частину поліції, зокрема повністю завербували поліцію двох поліцейських дільниць [12, арк. 9].

Зміцнення партизанського руху обумовлювалося не тільки набуттям досвіду боротьби, допомогою з Великої землі та надихаючим впливом перемог Червоної Армії. Важливу роль відігравала підтримка партизан місцевим населенням, яка дедалі зростала. Про це свідчив начальник ШПП при 4-му Українському фронті: «У 1941/42 рр. противник на окремих дільницях мав тимчасові успіхи, і частина населення окупованих районів... втратила віру в перемогу... Починаючи з травня 1943 р... населення змінило погляди на хід воєнних дій, стало підвищувати свою активність в боротьбі проти окупантів» [17, арк. 56].

Однак розгортання партизанської війни відбу-

валося, переважно, в лісах північно-східної Кіровоградщини, які стали основним вогнищем партизанського руху у 1943–1944 рр. На решті території Півдня України партизанський рух існував в основному в формі закинутих з Великої землі десантних груп. Відродити сильний партизанський рух у плавнях Дніпра і Самарських лісах, як це було в 1941 р., так і не вдалося. На 1 червня 1943 р. в Дніпропетровській, Запорізькій, Миколаївській областях на обліку в Українському штабі партизанського руху (УШПР) перебувало лише по 1 загону відповідно з 29, 10 і 20 осіб [14, арк. 40; 18, арк. 25].

Восени 1943 р., з наближенням лінії фронту, партизанська війна на півдні України ще більше активізувалася. Це підкреслює один з документів ШПР при 4-му Українському фронті датований жовтнем 1943 р.: «У зв'язку з успішним наступом Червоної Армії на Правобережжя р. Дніпро... населення... південних областей України з нетерпінням очікує приходу Червоної Армії... добровільно вступає до лав діючих партизанських загонів... Раніше викинуті... організаторські групи за рахунок місцевих жителів і військовополонених виростили у великі партизанські загоны... При активній підтримці місцевих жителів успішно виконують поставлені бойові завдання по руйнуванню комунікаційних ліній, знищенню живої сили і техніки противника, перешкоджають проведенню евакуації місцевого населення... Часто з наближенням лінії фронту захоплюють населені пункти і воєнні об'єкти... утримують їх у своїх руках до приходу Червоної Армії» [15, арк. 74].

Бойова діяльність партизанів у жовтні 1943 – березні 1944 р. була підпорядкована наданню допомоги Червоній Армії. Ударами по прифронтових комунікаціях, цінними розвідданими, спільними військовими операціями по визволенню населених пунктів партизани допомагали вигнанню німців з південних областей України. У широких масштабах здійснювалася тактична взаємодія кіровоградських партизанів з регулярними військами. Загоны С. Довженка, П. Дубового, А. Куценка зривали перекидання німецьких резервів до Дніпра по залізниці Кіровоград-Черкаси. Партизани повністю паралізували рух поїздів по цій дорозі вночі, а вдень вони йшли під посиленою охороною. Командування 31-ї танкової бригади спільно з Кіровоградським підпільним обкомом розробило план розгрому ворога в районі Олександрія-Сміла. План передбачав захоплення партизанами Дмитрівки, Знам'янки і з'єднання з частинами Червоної Армії. В операції по захопленню Дмитрівки брали участь 2800 партизанів. Спільно з регулярними військами партизани у грудні 1943 р. захопили Знам'янку, Водяне, Васине і Шамівку [11, арк. 176–188].

Активізація боротьби спостерігалася й у підпільних організаціях. Якщо взимку 1941–1942 рр. відбувався процес переходу радянських антифашистів від партизанських до підпільних форм боротьби, то у 1943–1944 рр. з наближенням Червоної Армії відбувається зворотний процес переходу частини підпільних організацій до партизанських форм боротьби.

Визначною сторінкою діяльності радянського руху Опору в Південній Україні стало Павлоградське

повстання в лютому 1943 р. на Дніпропетровщині. Користуючись наступом Червоної Армії, місцеві підпільники виробили план повстання, яке очолили підпільні обком і міськомком компартії. 17 лютого бойові групи підпілля вдарили в тил окупантам. У повстанні взяли участь до 500 павлоградців, які прискорили визволення Павлограда від фашистів. Завдяки діям повстанців удалося зберегти незруйнованими майже всі підприємства Павлограда, склади з продовольством і лінії зв'язку [2, арк. 33–36; 1, арк. 19]. Але 22 лютого німці повели контрнаступ і радянські війська залишили місто до повторного його визволення восени 1943р.

Отже, в лютому 1943 р. радянський рух Опору вступив в нову фазу свого розвитку. Наслідком зміцнення радянського Опору стало посилення боротьби з ворогом, застосування нових методів боротьби. Головними причинами посилення радянського Опору в 1943 р. стали перемоги Червоної Армії, накопичення досвіду боротьби, зростання підтримки населення. З визволенням Півдня України загоны, що діяли на його території, припинили свою роботу і вийшли в радянський тил.

Той самий за походженням, характером та ідеологічно забарвленістю радянський партизанський рух в Південній Україні все ж мав свої особливості у порівнянні з іншими регіонами республіки та Україною в цілому. Зокрема форми і методи партизанської війни в краї дещо відрізнялися від таких в інших регіонах України і визначалися місцевими природно-географічними та воєнно-політичними обставинами. У Південній Україні переважали дрібні підпільно-партизанські групи, котрі займалися в основному диверсіями і розвідкою, лиш іноді вдаючись до збройних нападів на противника. Активність партизанів залежала не лише від сприятливих природних умов, а й від близькості лінії фронту. Така особливість спостерігалася як у 1941, так і в 1943 рр. Вони вели відкриту збройну боротьбу лише у взаємодії з Червоною Армією або в безпосередній близькості від лінії фронту.

Дещо осібно в питанні розвитку партизанського руху стоїть заліснений північний схід Кіровоградщини. Там природні умови дали змогу створити великі партизанські формування, які з весни 1943 р. стають серйозною військовою силою. Вони здійснювали напади на великі підрозділи окупантів, спільні з Червоною Армією військові операції по визволенню населених пунктів, паралізували залізничний рух.

Одним з важливих питань дослідження руху Опору є визначення його ефективності, складовими якої є масовість Опору, прямі військові та економічні втрати, завдані окупантам, відсоток власних втрат, кількість окупаційних сил, які антифашисти відтягували на себе. В питаннях встановлення означених показників на шляху дослідника зустрічається кілька проблем. Процес збирання документів про радянський рух Опору був складним. Після визволення певної території, а також одразу після війни, державним і військовим органам у важких умовах і в стислий час потрібно було зібрати достовірні відомості про радянський рух Опору, які документували-

ся і відкладалися в архівосховищах. Наприклад, 14 листопада 1947 р. міністр внутрішніх справ УРСР наказав начальникам обласних, міських і районних відділів МВС скласти довідки про партизанський рух в Україні з 11 пунктів до 1 березня 1948 р. Тобто за три місяці треба було зібрати фактичний матеріал, перевірити його, скласти офіційні документи, узгодити їх з місцевими партійними органами і надіслати в Архівне Управління МВС УРСР та в місцевий облдержархів. Зрозуміло, що за такий короткий термін якісно зробити такий величезний обсяг роботи було неможливо.

При складанні довідок про партизанський рух можливі були численні помилки, недбалість і оковамилювання. Відкидалися лише повністю сфальсифіковані звіти командирів партизанських загонів, перевірка по яких показувала, що даний загін взагалі не діяв. Якщо ж факт існування й антифашистської боротьби загону підтверджувався, то, як правило, звіт затверджувався, незважаючи на те, що міг містити в собі значні фальсифікації.

Так, командир загону Межівського району Дніпропетровщини Юрченко склав 4 звіти, адресовані райкому, обкому і ЦК КП(б)У. Усі вони містять різні цифрові й описові дані боротьби загону проти окупантів. Наприклад, у першому звіті він твердить, що загonom було знищено 29 італійських солдатів і 5 автомашин. У другому – в Юрченка вже знищено 32 ворожих солдат і офіцерів, 5 автомашин і штаб батальйону. В третьому звіті від 18.01.1944 знищено 25 німців, 40 італійців, 6 поліцаїв, 8 гармат, 10 коней, 15 автомашин [3, арк. 108]. За наявності багатьох подібних документів можна зробити висновок про недостовірність, принаймні деяких фактів і цифр у них і неможливість використання їх в історичних дослідженнях без певних застережень.

Дані про партизанський рух, зібрані і перевірені під час війни працівниками представництв УШПР при Українських фронтах і використані в 1947–1948 рр., є ще менш достовірними і більш приблизними, оскільки цим працівникам для збирання об'єктивної інформації в умовах війни бракувало часу, засобів, свідків та учасників Опору, багато з яких з різних причин залишили місцевість, де вели боротьбу. Так, начальник опервідділу ШПР при 3-му Українському фронті, який займався перевіркою партизанських звітів, визнавав у листопаді 1944 р., що його відділ не міг охопити перевіркою всі звіти, тому найбільш правдоподібні з них приймалися без перевірки, а перевірялися лише звіти, що викликали сумнів. Наприклад, опергрупа по Миколаївській області перевірила діяльність 19 партизанських загонів і підпільних організацій. 13 звітів перевірка підтвердила, а 6 визнала сфальсифікованими [16, арк. 20].

З огляду на це, а також на офіційну лінію Радянської держави постійного «паперового» збільшення учасників радянського руху Опору впродовж 60–80-х років, до звітів командирів партизанських загонів, документів УШПР і партійних органів, особливо до їх кількісних показників (як-от кількість загонів та їх учасників, розміри завданих окупантам втрат і розміри наданої Червоній Армії допомоги)

дослідникові слід ставитися вельми критично і використовувати лише як приблизні, як такі, що віддзеркалюють певні явища і загальні тенденції, а не сотканою достовірні факти.

З іншого боку, вищевказані кількісні перебільшення певною мірою врівноважуються тим, що в Україні під час окупації діяло багато невеликих партизанських груп, про діяльність яких відомо дуже мало або взагалі невідомо, в основному з причини загибелі цих груп.

Тому роботу, проведену у відповідності з постановою «Про недоліки, допущені по відношенню до учасників антифашистського підпілля і партизанського руху на Україні...» від 1961 р., яка привела до значного збільшення офіційної кількості загонів та загальної кількості антифашистів, не можна вважати цілком апологетичною. Адже ця робота істотно просунула вперед справу відкладення в архівах фактів антифашистської боротьби в Україні.

Виходячи з цих міркувань, уточнені зведені дані про кількість організацій і загонів та кількість учасників в них на 12 липня 1966 р. виглядають найбільш коректними і придатними для використання. Згідно з цими даними, у порівнянні з північними областями партизанський рух досліджуваного нами регіону був помітно слабше розвинутий. Відповідно до обліку, що є в матеріалах УШПР, і додаткового обліку, проведеного обкомами партії на липень 1966 р., число партизанів відповідно складало: у Дніпропетровській області – 4 656 чол., у Запорізькій – 2 019, у Кіровоградській – 9 457, в Херсонській – 2 048, в Миколаївській – 6 315 чол. У Київській, Житомирській, Сумській, Черкаській, Чернігівській областях, де існували великі лісові масиви, за всю війну діяли 54 705 партизанів, а в п'ятьох південних областях – 24 495 [13, арк. 13].

Воєнне значення радянського Опору в краї визначалося, зокрема, тим, що вже у 1941 р., незважаючи на розгром, радянський рух Опору змусив німців посилити гарнізони і залучати значні сили для боротьби з партизанами. Після періоду затишся 1942 року, в 1943 р. німці знов були змушені відволікатися на антипартизанські операції. Так, в облавах проти партизанського з'єднання ім. Ворошилова в Кіровоградській області брали участь такі підрозділи фашистів: 4 жовтня 1943 р. – 2 батальйони військ СС і полк козаків, 14 жовтня 1943 р. – дивізія СС (12 тис. осіб), 30 танків, 16 бронемашин, 3 літаки, 24–25 лютого 1944 р. – 6 батальйонів німецької піхоти [4, арк. 98].

Крім того, систематичними диверсіями партизани Кіровоградщини змусили окупантів все більше сил виділяти на охорону залізниць. Якщо до липня 1943 р. кожен кілометр залізниць області охоронялася трьома майже суцільними лініями. Крім того, на відстані 500–700 м від дороги ставилися застави. Для охорони перегону Знамянка-Цибулеве щоночі відряджався цілий німецький полк.

Висновки. Таким чином, у порівнянні з північними областями республіки партизанський рух у Південній Україні був менш чисельний і менш ефективний. Разом з тим, на останньому етапі сво-

го розвитку, у 1943–1944 рр., партизанський рух на півдні України перетворився на помітну силу, здатну до збройних виступів проти окупантів. Характерними рисами цього етапу були: посилення активності партизанів, швидке збільшення кількості підпільно-партизанських формувань на фоні їх зростаючої підтримки місцевим населенням, спільні дії партизанів з регулярними військами. Головним вогнищем партизанської війни на цьому етапі стають ліси на

північному сході Кіровоградської області. На решті території краю партизанська боротьба велася тільки при безпосередньому наближенні фронту. Позитивним наслідком діяльності партизанського руху в краї стало те, що він підносив моральний дух місцевого населення, знекровлював загарбників, відволікав на себе значні військові підрозділи противника, чим зробив свій внесок у вигнання окупантів з української землі.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Державний архів Дніпропетровської області (далі – ДАДО). Ф. 19, оп. 5, спр. 130.
2. ДАДО. Ф. 19, оп. 8, спр. 4.
3. ДАДО. Ф. 268, оп. 2, спр. 58.
4. Державний архів Кіровоградської області. Ф. 429, оп. 3, спр. 50.
5. Зінченко Ю.І. Бойова взаємодія партизанів з Червоною Армією під час визволення Правобережної України [Текст] / Ю.І. Зінченко // Укр. іст. журн. – 1979. – № 3. – С. 65–74.
6. Мальцев М.М. Нові дані про антифашистську боротьбу трудящих придунайських земель у 1941–1944 рр. [Текст] / М.М. Мальцев // Укр. іст. журн. – 1979. – № 10. – С. 96–101.
7. Нем'ятин В.М. Створення та діяльність партійного підпілля на півдні України (1941–1944 рр.) [Текст] / В.М. Нем'ятин // Укр. іст. журн. – 1964. – № 3. – С. 34–40.
8. Немятый В.Н. Партийное подполье юга Украины в годы Великой Отечественной войны (на материалах Николаевской и Херсонской областей): дисс. на соискание науч. степени канд. ист. наук [Текст] / Немятый В.Н. – К., 1964. – 295 с.
9. Слободянюк М.А. Рух Опору на Дніпропетровщині в роки Великої Вітчизняної війни (1941–1945) [Текст] / М.А. Слободянюк, І.А. Шахрайчук. – Дніпропетровськ: ДДУ, 1998. – 84 с.
10. Украинская ССР в Великой Отечественной войне Советского Союза. 1941–1945 гг. В 3 т. – Т. 2. – К.: Политиздат Украины, 1975. – 460 с.
11. Центральний державний архів громадських організацій України (далі – ЦДАГОУ). Ф. 57, оп. 4, спр. 36.
12. ЦДАГОУ. Ф. 57, оп. 4, спр. 232.
13. ЦДАГОУ. Ф. 57, оп. 4, спр. 388.
14. ЦДАГОУ. Ф. 62, оп. 1, спр. 111.
15. ЦДАГОУ. Ф. 62, оп. 1, спр. 115.
16. ЦДАГОУ. Ф. 62, оп. 1, спр. 151.
17. ЦДАГОУ. Ф. 62, оп. 1, спр. 156.
18. ЦДАГОУ. Ф. 62, оп. 1, спр. 458.
19. Шахрайчук І.А. Рух Опору на Дніпропетровщині в період Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: 07.00.01 «історія України» [Текст] / І.А. Шахрайчук. – Дніпропетровськ, 2013. – 20 с.
20. Шитюк М.М. Партизанський і підпільний рух на території Миколаївщини в 1941–1944 рр. [Текст] / М.М. Шитюк. – Миколаїв: Б.в., 1996. – 71 с.
21. Штейнле О.Ф. Радянський Рух Опору на Запоріжжі (1941–1944 рр.) [Текст] / О.Ф. Штейнле // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 2011. – Вип. XXXI. – С. 170–178.

REFERENCES:

1. Derzhavnyj archiv Dnipropetrovs'koyi oblasti (dali – DADO). [State Archives of Dnipropetrovsk Region (hereinafter – DADO)]. F. 19, op. 5, spr. 130 (in Ukraine)
2. DADO. F. 19, op. 8, spr. 4 (in Ukraine)
3. DADO. F. 268, op. 2, spr. 58 (in Ukraine)
4. Derzhavnyj archiv Kirovograds'koyi oblasti. [State Archive of Kirovograd Region]. F. 429, op. 3, spr. 50 (in Ukraine)
5. Zinchenko, Yu.I., 1979. *Bojova vzajemodiya partyzaniw z Chervonoju Armijeyu pid chas vyzvolennya Pravoberezhnoji Ukrainy*. [Military interaction of partisans with the Red Army during the liberation of the Right-Bank Ukraine] Ukr. ist. zhurn. 3, 65–74 (in Ukraine)
6. Mal'cev, M.M., 1979. *Novi dani pro antyfasyst's'ku borot'bu trudyashhych prydunaj's'kych zemel' u 1941–1944 rr.* [New data on the anti-fascist struggle of the working people of the Danube lands in 1941–1944] Ukr. ist. zhurn. 10, 96–101 (in Ukraine)
7. Nem'yatyn, V.M., 1964. *Stvorennya ta diyal'nist' partijnogo pidpillya na pivdni Ukrainy (1941–1944 rr.)* [Creation and activity of the party underground in the south of Ukraine (1941–1944)] Ukr. ist. zhurn. 3, 34–40 (in Ukraine)
8. Nemyatij, V.N., 1964. *Partijnoe podpol'e yuga Ukrainy v gody Velikoj Otechestvennoj vojny (na materialax Nikolaevskoj i Khersonskoj oblasti)*: diss. na soiskaniye nauch. stepeny kand. ist. nauk. [Party underground southern Ukraine during the Great Patriotic War (on materials of the Nikolaev and Kherson regions)]. Kiev, 295 (in Russian)
9. Slobodyanyuk, M.A., Shakhrajchuk, I.A., 1998. *Ruch Oporu na Dnipropetrovshyni v roky Velykoi Vitchyznanoi vijny (1941–1945)*. [Resistance movement in the Dnipropetrovsk region during the Great Patriotic War (1941–1945)] Dnipropetrovs'k, 84 (in Ukraine)
10. *Ukrainskaya SSR v Velikoj Otechestvennoj vojne Sovetskogo Soyuzha. 1941–1945 gg.* V 3 t. – T. 2. 1975. [Ukrainian SSR in the Great Patriotic War of the Soviet Union. 1941–1945] Kiev, 460 (in Russian)
11. *Central'nyj derzhavnyj archiv gromads'kych organizacij Ukrainy (dali – CDAGOU)*. [The Central State Archive of Public Organizations of Ukraine (hereinafter – CDAGOU)]. F. 57, op. 4, spr. 36 (in Ukraine)
12. CDAGOU. F. 57, op. 4, spr. 232 (in Ukraine)
13. CDAGOU. F. 57, op. 4, spr. 388 (in Ukraine)
14. CDAGOU. F. 62, op. 1, spr. 111 (in Ukraine)
15. CDAGOU. F. 62, op. 1, spr. 115 (in Ukraine)

16. CDAGOU. F. 62, op. 1, spr. 151 (in Ukraine)
17. CDAGOU. F. 62, op. 1, spr. 156 (in Ukraine)
18. CDAGOU. F. 62, op. 1, spr. 458 (in Ukraine)
19. Shakhrajchuk, I.A., 2013. Ruch Oporu na Dnipropetrovshyni v period Velykoyi Vitchyznyanoi vijny 1941–1945 rr.: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. ist. nauk: 07.00.01 «istoriya Ukrainy». [Resistance movement in Dnipropetrovsk during the Great Patriotic War of 1941–1945]. Dnipropetrovs'k, 20 (in Ukraine)
20. Shytyuk, M.M., 1996. Partyzans'kyj i pidpil'nyj ruch na terytoriyi Mykolayivshyny v 1941–1944 rr. [Guerrilla and underground movement on the territory of Nikolayev region in 1941–1944]. Mykolayiv, 71 (in Ukraine)
21. Shtejnle, O.F., 2011. Radyans'kyj Ruch Oporu na Zaporizhzhzi (1941–1944 rr.) [The Soviet Resistance Movement in Zaporozhye (1941–1944)]. Naukovi praci istorychnogo fakul'tetu Zaporiz'kogo nacional'nogo universytetu XXXI, 170–178 (in Ukraine)

*Слободянюк Микола Анатолійович – кандидат історичних наук, доцент
Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту ім. академіка
В. Лазаряна
Адреса: 49000, Дніпро, вул. Лазаряна, 2
Email: nikslobo@gmail.com*

*Slobodyanyuk Mykola A. – PhD in history, associate professor
Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan
Address: 2, Lazaryana str., Dnipro, 49000, Ukraine
Email: nikslobo@gmail.com*